

ศึกษารูปแบบของการลำดับภาพในภาพยนตร์: กรณีศึกษา ภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลสาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม จากสถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ (AMPAS) ในช่วงปี ค.ศ 1999-2008

The Study of Editing Styles in Feature film: A Case Study of The best Editing Awards Films by The Academy of Motion Picture Arts and Science (AMPAS) in 1999-2008

แช มังกรวงษ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรภาพยนตร์และดิจิทัล มีเดีย สาขาวิชาออกแบบ
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงทฤษฎี หลักการ รูปแบบแนวคิด ของการลำดับภาพในภาพยนตร์ ที่มุ่งเน้นไปที่ภาพยนตร์บันเทิง โดยศึกษาถึงความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของการตัดต่อภาพยนตร์ ซึ่งมีนักทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคภาพยนตร์เงียบ (Silence film) ยุคภาพยนตร์เสียง (Sound film) จนรวมไปถึงภาพยนตร์ในปัจจุบัน เพื่อความครอบคลุมและเห็นรูปร่างโดยรวมของเทคนิคการลำดับภาพในภาพยนตร์

การวิจัยนี้เป็นวิจัยพื้นฐานทางการศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เชิงพาณิชย์ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้ โดยศึกษาจากตำราทฤษฎีภาพยนตร์ ทฤษฎีการตัดต่อภาพยนตร์ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ร่วมกับการศึกษาจากภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลเฉพาะสาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยมจากสถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ (AMPAS) ซึ่งจัดว่าเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือ โดยภาพยนตร์ที่นำมาศึกษาอยู่ในช่วงระหว่างปีค.ศ. 1999-2008 (พ.ศ. 2542-2551) จำนวน 10 เรื่องเพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา

ผลที่ได้รับทำให้เห็นภาพรวมของการลำดับภาพในภาพยนตร์ ซึ่งในปัจจุบันเป็นการตัดต่อที่เน้นแนวคิด (Concept) ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความต่อเนื่องเชื่อมโยงของพื้นที่และเวลาที่มีความซับซ้อนหลากหลายเรื่องราว เน้นการลำดับภาพเพื่อก่อเกิดอารมณ์และความหมายทางนัยยะมากกว่าเพียงแค่เพียงเชื่อมต่อเนื่องเนื้อหา ใช้การตัดต่อแบบไดนามิก (Dynamic) และแบบสัมพันธ์ (Match cut) เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อหา (Subject) และการตัดต่อแบบชนปะทะ ชัดแจ้ง กระโดด ผิดทิศทาง ทุกสิ่งถูกสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับแนวคิดทั้งหมดของภาพยนตร์เพื่อจุดประสงค์เดียวคือ การสร้างอารมณ์คล้อยตามให้เกิดขึ้นอย่างถึงขีดสุดนั่นเอง

คำสำคัญ : รูปแบบการลำดับภาพในภาพยนตร์ รางวัลสาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม ช่วงปี ค.ศ. 1999-2008

Abstract

This research is to study about the theory, principle, and concept of film editing which is focusing on feature film by studying the background in the past of film editing since the occurrence of theory and concept in the era of silence film, sound film, including current film, in order to be covered and to see the overall picture of editing technique .

This research is a basic educational research with content analysis in order to create knowledge to be applied in the film industry commercially. Data to be analyzed were obtained from the books concerning to film theory and film editing theory, both in Thai and foreign language, and 10 films that has been awarded

in the field of best editing by the Academy of Motion Picture Arts and Science (AMPAS), a liable institute for 10 years during 1999-2008.

In conclusion, film editing nowadays is a concept-based edition, regardless of continuity and linkage between space and time with complexity of various stories, as well as focusing on editing to create emotion, meaning and sense rather than to link the content together. In addition, dynamic and match cut are used to link the subject together and hitting, attack, conflict, jumping and wrong direction type of editing are created to conform to the whole concept of the film with the only one goal. That is to create peak inner feeling of the audiences.

Keywords : Film editing styles, The best editing awards, in 1999-2008

1. บทนำ

ภาพยนตร์เป็นสื่อที่มีมูลค่า มีทั้งศาสตร์และศิลป์หลากหลายองค์ความรู้ประกอบเข้าด้วยกันจนกลมกล่อมเป็นอรรถรสแก่ผู้ชม ด้วยเรื่องราวนับแสนเฟรมถูกร้อยเรียงต่อกัน สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ถูกจัดลำดับส่งเข้าสู่ระบบการรับรู้ของผู้ชม โดยผู้ชมนั้นเปรียบเหมือนเครื่องรับข้อมูลด้วยการนำข้อมูลเหล่านั้นมาประติประต่อเชื่อมโยงกัน จากการรับรู้เปลี่ยนเป็นความเข้าใจในเรื่องราวทั้งหมด กระบวนการนี้ถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญมากและเกิดขึ้นจาก การลำดับภาพ หรือ การตัดต่อภาพยนตร์นั่นเอง แม้ว่าขั้นตอนนี้จะขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการผลิตภาพยนตร์ (Post- production) แต่ก็จัดว่ามีความสำคัญและสามารถส่งผลให้ภาพยนตร์นั้นมีความน่าสนใจชวนติดตาม หรือ ไม่น่าสนใจไปเลยก็เป็นได้ ดังนั้นการตัดต่อภาพยนตร์ที่ดียอมทำให้ผู้ชมได้รับข้อมูลที่ชัดเจนไม่สับสนยิ่งไปกว่านั้น การตัดต่อยังส่งผลต่ออารมณ์ของผู้ชมให้ โศกเศร้า สะเทือนใจ เร้าใจ สนุกตื่นเต้น หรือ หวาดผวาได้ โดยแนวคิดทฤษฎีการลำดับภาพ ของนักทฤษฎีภาพยนตร์ที่โดดเด่นมีดังต่อไปนี้

เอ็ดวิน เอส พอร์เตอร์ (1870-1941) ข้อค้นพบของเขาคือ ข้อต้นนั้นเป็นเหมือนก้อนอิฐบล็อกหลายๆ ก้อนที่ก่อขึ้นเป็นโครงสร้างให้กับภาพยนตร์ โดยเขาได้ทำการพิสูจน์ด้วยการนำข้อต่อจากฟุตเทจที่มีความแตกต่างของสถานที่และเหตุการณ์มาทำการเชื่อมต่อกันเพื่อสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้น

กริฟฟิธ (1875-1948) ข้อค้นพบของเขามีพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการคือ ผลของการจัดองค์ประกอบภาพ และการลำดับภาพ ซึ่งในเรื่องของการลำดับภาพเขาได้พบการใช้ความหลากหลายของจังหวะที่สามารถทำให้เกิดอารมณ์ที่แตกต่าง โดยเน้นที่การผนวกเข้าด้วยกันของข้อต่อเพื่อให้เกิดอารมณ์ที่สมบูรณ์แบบ

เลฟ คูเลอซอฟ (1899-1970) ข้อค้นพบของเขาคือ ศิลปะของภาพยนตร์นั้นคือ การสร้างเนื้อหาด้วยการประกอบกันของข้อต่อที่แตกต่างกัน จนเกิดเป็นโครงสร้างที่เป็นรูปธรรมทางความคิด และสามารถสร้างอารมณ์สื่อความหมายได้

เวสโลด พุดอฟกิน (1893-1953) คำกล่าวของเขาจากหนังสือ Film Technique and Film Acting “ผู้กำกับภาพยนตร์ในตอนท้ายที่สุดเขาจะมีวิถุติบมากมายที่ถูกแยกย่อยออกจากกัน เพื่อที่จะนำมาใช้ประกอบเชื่อมต่อกัน ด้วยการทำให้สั้นหรือยาวขึ้น หรือทำให้กลมกลืนสอดคล้องได้ตามปรารถนา ผู้กำกับจึงเป็นผู้สร้างเวลาและพื้นที่ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยมีได้ทำการตัดแปลงความจริง กฎของเวลาและพื้นที่เป็นสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับความรู้สึกของผู้ชม”

เซอร์ไก ไอเซนสไตน์ (1898-1948) แนวความคิดของเขาเกิดเป็นทฤษฎีมองทาง ที่มีความหมายถึงการประกอบกันของภาพที่มีความขัดแย้งโดยนำมาปะทะ ชนกัน เพื่อให้เกิดผลทางความหมายและอารมณ์

จากแนวคิดทฤษฎีการลำดับภาพดังกล่าวที่ได้นำมาอ้างอิง ในการวิจัยครั้งนี้ยังได้ทำการศึกษาร่วมกับทฤษฎีการลำดับภาพจากตำราภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ มาเป็นหลักในการวิเคราะห์ ภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลออสการ์ สาขา

การลำดับภาพยอดเยี่ยม จากสถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ (AMPAS) ในช่วงปี ค.ศ 1999-2008 โดยได้ทำการคัดเลือกมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 10 เรื่อง คือ The Matrix (1999) Traffic (2000) Black Hawk Down (2001) Chicago (2002) The Lord of the Rings: The Return of the King (2003) The Aviator (2004) Crash (2005) The Departed (2006) The Bourne Ultimatum (2007) Slumdog Millionaire (2008) ซึ่งในปี ค.ศ.1999 เป็นช่วงที่ออสการ์ เปลี่ยนชื่อรางวัลสาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม จาก Academy Award for Best Film editing เป็น Academy Award for Best editing เนื่องจากการตัดต่อด้วยระบบดิจิทัลเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นกว่าการตัดต่อด้วยระบบฟิล์ม

2. วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบ การลำดับภาพจากภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลออสการ์สาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม จากสถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ (AMPAS) ในช่วงปี ค.ศ 1999-2008
2. เพื่อศึกษาทิศทาง และรูปแบบของการลำดับภาพในช่วง 1 ทศวรรษ เพื่อให้เห็นภาพรวม ของรูปแบบ เทคนิค วิธีการ ความเหมือน ความแตกต่างจากภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง
3. เพื่อทำการวิเคราะห์โดยศึกษาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและภาพยนตร์ต่างๆ ที่มีความโดดเด่นทางด้านการลำดับภาพ และนำมาพัฒนาเนื้อหาในการเรียนการสอนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

3.1 ภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลสาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม หมายถึง ภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลออสการ์สาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยม จากสถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ (AMPAS) ประเทศสหรัฐอเมริกา

3.2 AMPAS หมายถึง สถาบันภาพยนตร์ศิลปะและวิทยาศาสตร์ The Academy of Motion Picture Arts and Science

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการรวบรวมเอกสาร ตำรา บทความวิชาการทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยได้นำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ภาพยนตร์ที่นำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 10 เรื่อง เพื่อให้ได้รูปแบบ และแนวคิดที่สมบูรณ์ต่อไป

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาจากหลักการทฤษฎีของการลำดับภาพ และรูปแบบวิธีการจากภาพยนตร์ในส่วนที่ที่เลือกมาเป็นหลักในการทำวิจัยจำนวน 10 เรื่อง ประกอบกับภาพยนตร์ที่มีความโดดเด่นทางด้านการลำดับภาพ ที่สร้างในช่วงปี พ.ศ. เดียวกันกับภาพยนตร์ที่ทำการวิจัย

4.3 กรอบแนวคิดในการศึกษา

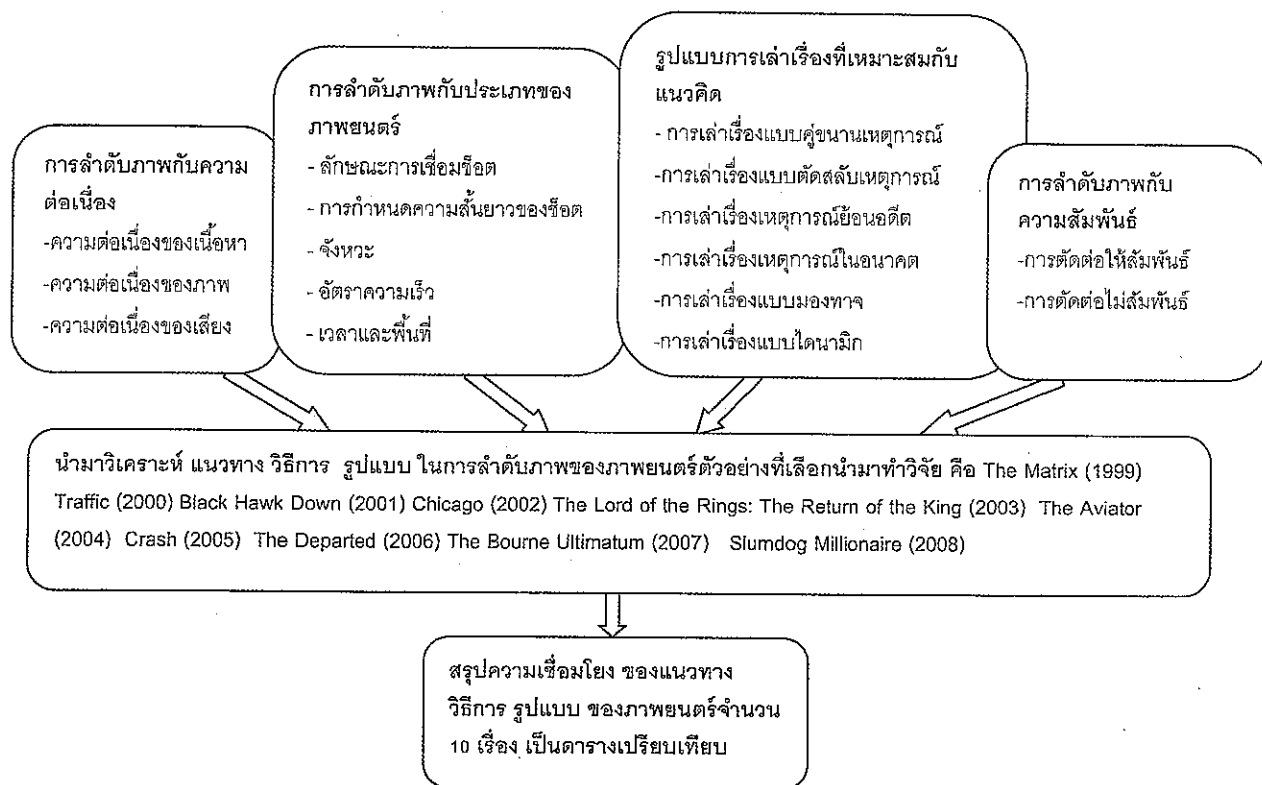
จากทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ทำการสรุปกรอบความคิดในการศึกษา โดยผู้วิจัยค้นพบว่าการลำดับภาพในภาพยนตร์นั้น เกี่ยวเนื่องกับ 4 หลักการสำคัญดังนี้

4.3.1 การลำดับภาพกับความต่อเนื่องในภาพยนตร์ โดยผู้วิจัยกำหนดไว้ 3 ประการคือ

- 4.3.1.1 ความต่อเนื่องของเนื้อหา (Continuity of content) ความต่อเนื่องของเนื้อหา มี 2 สิ่ง ดังนี้
ความต่อเนื่องของเวลา และความต่อเนื่องของพื้นที่

- 4.3.1.2 ความต่อเนื่องของภาพ (Continuity of visual) ความต่อเนื่องของภาพมี 2 สิ่งดังนี้
ความต่อเนื่องของการแสดง และความต่อเนื่องของทิศทางต่างๆ
- 4.3.1.3 ความต่อเนื่องของเสียง (Continuity of Sound) มี 2 สิ่งดังนี้ คือ
ความต่อเนื่องของเสียงบรรยากาศ และความต่อเนื่องของเสียงดนตรี
- 4.3.2 การลำดับภาพกับประเภทของภาพยนตร์ โดยได้ 5 ประการ ดังนี้
- 4.3.2.1 ลักษณะการเชื่อมต่อ
- 4.3.2.2 การกำหนดความสั้นยาวของข้อต่อ
- 4.3.2.3 จังหวะ
- 4.3.2.4 อัตราความเร็ว
- 4.3.2.5 เวลาและพื้นที่
- 4.3.3 รูปแบบการเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับแนวคิด โดยผู้วิจัยแบ่งรูปแบบที่เกี่ยวข้องไว้ 6 รูปแบบ ดังนี้
- 4.3.3.1 การเล่าเรื่องแบบคู่ขนานเหตุการณ์ (Parallel Editing)
- 4.3.3.2 การเล่าเรื่องแบบตัดสลับเหตุการณ์ (Cross cutting)
- 4.3.3.3 การเล่าเรื่องเหตุการณ์ย้อนอดีต (Flashback)
- 4.3.3.4 การเล่าเรื่องเหตุการณ์ในอนาคต (Flashforward)
- 4.3.3.5 การเล่าเรื่องแบบมองทาจ (Montage)
- 4.3.3.6 การเล่าเรื่องแบบไดนามิก (Dynamic cutting)
- 4.3.4 การลำดับภาพกับความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยแบ่งความสัมพันธ์ เป็น 2 ประการ ดังนี้
- 4.3.4.1 การตัดต่อให้สัมพันธ์ (Match cut) มีวิธีการดังต่อไปนี้
- ความสัมพันธ์ของทิศทาง (ฉาก การแสดง)
 - ความสัมพันธ์ของกล้อง (ขนาดภาพ มุมภาพ)
 - ความสัมพันธ์ของแสง และสี
 - ความสัมพันธ์เพื่อให้เกิดนัยยะ
 - ความสัมพันธ์กันของเสียง
- 4.3.4.2 การตัดต่อไม่สัมพันธ์ Mismatch cut) มีวิธีการดังต่อไปนี้
- ตัดให้กระโดด (Jump cut)
 - ตัดให้ผิดทิศ (Crossing the line)
 - ความไม่สัมพันธ์กันของ ทิศทาง แสงสี เสียง
 - ความไม่สัมพันธ์เพื่อให้เกิดนัยยะ

กรอบแนวคิดในการศึกษาเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

รูปที่ 1 แผนภูมิแสดงแนวคิดในการศึกษา

5. ผลการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์เนื้อหา โดยได้นำเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการลำดับภาพในภาพยนตร์มาใช้ในการวิเคราะห์เฉพาะภาพยนตร์บันเทิง โดยเลือกจากภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลออสการ์สาขาการลำดับภาพยอดเยี่ยมในปี พ.ศ. 2542-2551 (ค.ศ.1999-2008) จำนวน 10 เรื่อง ด้วยการสร้างกรอบความคิดที่ได้จากการสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญของการลำดับภาพในภาพยนตร์ ที่ส่งผลให้เกิดแนวคิด วิธีการ รูปแบบ เพื่อให้ภาพยนตร์เหล่านั้นสามารถบรรลุถึงความรู้สึกอารมณ์ของผู้ชม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์แบบมากขึ้น โดยสรุปสามารถแยก แนวคิด รูปแบบ วิธีการของการตัดต่อภาพยนตร์ ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ประเภทแนวสมจริง (Realistic)
2. ประเภทแนวรูปแบบนิยม (Formalist)

โดย 2 ประเภทนี้มีแนวความคิด รูปแบบ วิธีการ ในการลำดับภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าการตัดต่อภาพยนตร์ในลักษณะ แนวสมจริง จะพบในประเภทภาพยนตร์ชีวิต ภาพยนตร์กึ่งสารคดี ภาพยนตร์สงคราม โดยภาพยนตร์ที่ทำการวิเคราะห์ และจัดว่าอยู่ในประเภท แนวสมจริง มีดังนี้

1. Traffic
2. Black hawk down
3. The Aviator
4. Crash
5. The Departed

ซึ่งภาพยนตร์ทั้ง 5 เรื่องนี้มีแนวคิด รูปแบบ วิธีการ ที่คล้ายคลึงกันในการสร้างอารมณ์ ความรู้สึกให้กับผู้ชม โดยมีลักษณะหลักๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

ความต่อเนื่องของเวลาและพื้นที่ มีความต่อเนื่องของเนื้อหาเหตุการณ์ เป็นไปตามลำดับ หรือถ้าจะมีการลำดับเหตุการณ์ไม่ต่อเนื่องก็จะมีเพียงเล็กน้อย โดยเน้นให้ใกล้เคียงกับเวลา และพื้นที่จริงในชีวิตของผู้ชม จะไม่เน้นการปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกผิดปรกติมากไปจากความเป็นจริง

ความต่อเนื่องของการแสดงและทิศทาง เน้นความต่อเนื่องของการแสดงและทิศทางสูงมาก ไม่เน้นการสร้างความสับสน กลับทิศ เพื่อให้รู้สึกสมจริงมากที่สุด

ความต่อเนื่องของเสียงบรรยากาศและเสียงดนตรี ใช้เสียงที่ให้ความรู้สึกสมจริงตามสถานการณ์ บุคลิกภาพเหตุการณ์ ไม่เน้นการปรุงแต่งหรือเร้าอารมณ์เกินจริง เพราะเสียงที่จริงยิ่งให้ความรู้สึกจริงมากกว่าเสียงที่ปรุงแต่ง

ประเภทภาพยนตร์ ภาพยนตร์ประเภทแนวสมจริงมักจะใช้การเชื่อมต่อ ที่ให้ความรู้สึกเป็นกลาง สมจริงด้วยการใช้คำทวน ไม่เน้นการเชื่อมต่อด้วย การใช้ทรานซิชันเอฟเฟค การกำหนดความสั้นยาวของข้อต่อ จะเป็นลักษณะปานกลางถึงยาว จังหวะอัตราความเร็ว จะมีลักษณะปานกลางถึงช้า ตามความรู้สึกของเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง เวลาและพื้นที่ สมจริงไม่เน้นการยืดหดเวลา

รูปแบบการเล่าเรื่องเหมาะสมกับแนวคิด รูปแบบการเล่าเรื่องมีลักษณะที่หลากหลาย มีความเฉพาะตัว โดยสังเกตได้ว่ามักมีความสอดคล้องกับเนื้อหาของภาพยนตร์ แก่นของเรื่อง เช่น ภาพยนตร์ที่เล่าถึงความสัมพันธ์ของตัวละครที่หลากหลายอยู่ภายใต้บริบทเดียวกัน ก็มักจะใช้การเล่าแบบตัดสลับเหตุการณ์ (Cross cutting) และภาพยนตร์ที่มีแก่นของเรื่องในเชิงเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยก็มักจะใช้การเล่าเรื่องแบบคู่ขนานเพื่อให้เห็นความเป็นไปของตัวละครทั้งคู่หรือมากกว่านั้น ส่วนภาพยนตร์ที่ต้องการความสมจริงของบรรยากาศในเหตุการณ์มากๆ เช่น การเน้นให้เห็นถึงความแร้นแค้น โหดร้าย ทารุณ กดดัน ตึงเครียด จะไม่เน้นการเล่าเรื่องที่ตัดสลับไปยังเหตุการณ์อื่น เพื่อรักษาอารมณ์ความตึงเครียดของสถานการณ์นั้นไว้ให้มากที่สุด เป็นต้น

การติดต่อกับความสัมพันธ์ ส่วนการติดต่อกับความสัมพันธ์ เน้นการติดต่อที่มีความสัมพันธ์ตลอดทั้งเนื้อหา ภาพ และเสียง จะถูกร้อยเรียงอย่างเชื่อมโยงกันไปตลอดทั้งเรื่อง

ประเภทแนวรูปแบบนิยม โดยส่วนใหญ่จะเป็นภาพยนตร์ประเภทภาพยนตร์เพลง ภาพยนตร์นวนิยายวิทยาศาสตร์ ภาพยนตร์มหากาพย์ ภาพยนตร์แอ็คชั่น และภาพยนตร์ชีวิต (ซึ่งภาพยนตร์ชีวิตจะเห็นการติดต่อได้ทั้ง 2 ประเภท) โดยภาพยนตร์ที่ทำการวิเคราะห์ และจัดว่าอยู่ในการติดต่อประเภท แนวรูปแบบนิยม มีดังนี้

1. The Matrix
2. Chicago
3. The Lord of the Rings: The Return of the King
4. The Bourne Ultimatum
5. Slumdog Millionaire

โดยมีลักษณะหลักๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

ความต่อเนื่องของเวลาและพื้นที่ มีความต่อเนื่องของเนื้อหาเหตุการณ์ ทั้งที่เป็นไปตามลำดับ และไม่เป็นไปตามลำดับของเวลาและพื้นที่ ในลักษณะที่กระโดดไปมาไม่เป็นรูปแบบตายตัว ไม่เน้นเวลาและพื้นที่จริงในชีวิตของผู้ชม โดยปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกที่ผิดปรกติไปจากความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความหมายความรู้สึกใหม่จากเดิม

ความต่อเนื่องของการแสดงและทิศทาง บางครั้งจะสร้างความสับสนของทิศทาง เพื่อแสดงถึงความรู้สึกภายในของตัวละครที่กำลังสับสน อลหม่าน หรือเพื่อบอกถึงความผิดปรกติ เพิ่มความรุนแรงให้กับการแสดงมากขึ้น เป็นต้น

ความต่อเนื่องของเสียงบรรยากาศและเสียงดนตรี เสียงจะถูกปรุงแต่งหรือเร้าอารมณ์ให้เกินจริง เพื่อโน้มน้าวอารมณ์ ถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครและสถานการณ์ หรือใช้เสียงในลักษณะเป็นสัญลักษณ์ (Sign) เพื่อบอกใบ้เหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นข้างหน้า มีผลต่ออารมณ์ผู้ชมอย่างมาก

ประเภทภาพยนตร์ ในลักษณะรูปแบบนิยมมักจะใช้การเชื่อมต่อ ด้วยช็อตเปลี่ยนผ่าน (transition shot) เช่น การเลื่อนภาพ (fade) การจางซ้อน (Dissolve) การแมทช์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแมทช์การแสดง แมทช์ทิศทาง เป็นต้น เพื่อสื่อความหมาย หรือใช้การมিশแมทช์ด้วยการตัดให้กระโดด (Jump cut) เพื่อสร้างอารมณ์ที่รุนแรงมากขึ้น รวมไปถึงการกำหนดความสั้นยาวของช็อต จะเป็นลักษณะปานกลางถึงสั้นจนสั้นมาก และปานกลางถึงยาวจนยาวมาก โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะเพื่อต้องการสร้างอารมณ์ด้วยการใช้ความยาวช็อตที่ผิดปกติ ในส่วนของจังหวะอัตราความเร็ว จะมีลักษณะปานกลางถึงช้ามาก และปานกลางถึงเร็วมาก เวลาและพื้นที่มักพบการยืดหดเวลาให้เกิดความผิดปกติเพื่อต้องการเน้นเร้าอารมณ์

รูปแบบการเล่าเรื่องเหมาะสมกับแนวคิด รูปแบบการเล่าเรื่องมีลักษณะคล้ายกับการตัดต่อแนวสมจริงคือ มีรูปแบบการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกับเนื้อหา ประเด็นของเรื่อง มีลักษณะเฉพาะตัว แต่มีความแตกต่างในจุดที่มีรูปแบบที่มีความอิสระมากกว่า เช่น การเล่าเรื่องแบบตัดสลับเหตุการณ์ จะใช้การตัดสลับข้ามพื้นที่โดยไม่ยึดติดกับลำดับเหตุการณ์ อาจจะมีการกระโดดข้ามกันไปมา เปรียบเหมือนกับจิตของคนที่มีความทรงจำนั้นสามารถผุดขึ้นมาได้โดยไม่ลำดับเหตุการณ์ แต่เมื่อรวมกันแล้วสามารถเข้าใจความคิดความรู้สึกโดยรวมได้ ซึ่งจะมีลักษณะการเล่าเรื่องเป็นนามธรรมมากกว่า

การตัดต่อกับความสัมพันธ์ มีทั้งสัมพันธ์กันเป็นอย่างมากจนรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติ และไม่สัมพันธ์กันอย่างสิ้นเชิง ตลอดทั้งเรื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการสื่อกลับไปถึงแก่นของเรื่องหรืออารมณ์โดยรวมของเรื่อง ซึ่งถ้าเปรียบกับการใช้สีในงานจิตรกรรมก็เหมือนกับการใช้สีที่ตัดกันอย่างรุนแรง เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความคิดที่รุนแรง ก้าวร้าว ชัดแจ้ง ในงานที่ใช้สีที่กลมกลืนก็เพื่อให้รู้สึกถึงความสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องในสิ่งเดียวกัน เชื่อมโยงกัน เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่าการตัดต่อภาพยนตร์ก็คือ การสร้างสรรค์ที่มีหลักการเดียวกับงานศิลปะ ด้วยหลักการต่างๆ ของศิลปะ ไม่ว่าจะเป็น ความขัดแย้ง ความกลมกลืน ความสมดุล จังหวะ การซ้ำ การเน้น น้ำหนัก โดยมีองค์ประกอบพิเศษของภาพยนตร์คือ เวลา พื้นที่ และเสียงมารวมกันสร้างอารมณ์สื่อความหมายให้กับผู้ชม ซึ่งการตัดต่อจัดว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ และทำให้ศิลปะภาพยนตร์นั้นมีความสมบูรณ์แบบ

6. สรุปและอภิปรายผล

การลำดับภาพในภาพยนตร์ปัจจุบันนั้นเน้นที่แนวความคิด (Concept) เป็นสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ประเด็น แก่นความคิด (Theme) ของเรื่อง และใช้รูปแบบวิธีการลำดับภาพแบบต่างๆ เพื่อสร้างอารมณ์ ความหมาย ให้กับผู้ชม โดยสรุปรูปแบบการลำดับภาพของภาพยนตร์ทั้ง 10 เรื่อง เป็นตารางเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การสรุปรูปแบบการลำดับภาพของภาพยนตร์ 10 เรื่อง

ภาพยนตร์เรื่อง	การลำดับภาพ กับความต่อเนื่อง	การลำดับภาพ กับประเภท ของภาพยนตร์	รูปแบบการเล่าเรื่องที่ เหมาะสมกับแนวคิด	การลำดับภาพ กับความสัมพันธ์	รูปแบบของ การลำดับภาพ
Traffic	ลำดับต่อเนื่องกันระหว่าง 4 เนื้อหา	ภาพยนตร์ชีวิต	ตัดสลับระหว่าง 4 เนื้อหา	ขัดแย้งไม่กลมกลืน	สมจริง
Black hawk down	ลำดับต่อเนื่องตามเนื้อหา และลำดับเวลา	ภาพยนตร์สงคราม	ใช้การตัดแทรก เหตุการณ์หลักไปยัง เหตุการณ์อื่นเป็นช่วงๆ	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	สมจริง
The Aviator	ลำดับต่อเนื่องตามลำดับ ชีวิตของตัวละคร	ภาพยนตร์ชีวิต	เล่าเหตุการณ์ย้อนอดีต แทรกเหตุการณ์ใน ปัจจุบันเป็นช่วงๆ	ตัดต่อสัมพันธ์ และขัด แย้งกัน	สมจริง
Crash	เนื้อหา 7 เนื้อหาลำดับ อย่างต่อเนื่อง	ภาพยนตร์ชีวิต	เล่าเรื่องแบบคู่ขนาน เหตุการณ์	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	สมจริง
The Departed	ลำดับต่อเนื่องกันระหว่าง 2 เนื้อหา	ภาพยนตร์ชีวิต	เล่าเรื่องทั้งแบบคู่ขนาน เหตุการณ์ และตัดสลับ เหตุการณ์	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	สมจริง
The Matrix	ลำดับต่อเนื่องกันระหว่าง 2 เนื้อหา	ภาพยนตร์แอ็คชั่น	ตัดสลับเหตุการณ์ ระหว่างโลกความจริง กับโลกแมทริกซ์	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	รูปแบบนิยม
Chicago	ลำดับต่อเนื่องตามเนื้อหา และลำดับเวลา	ภาพยนตร์เพลง	เล่าเหตุการณ์ย้อนอดีต เล่าเหตุการณ์ในอนาคต และมองทาจ	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	รูปแบบนิยม
The Lord of the Rings: The Return of the King	ลำดับต่อเนื่องตามเนื้อหา และลำดับเวลา	ภาพยนตร์มหากาพย์	ตัดสลับเหตุการณ์ และ เล่าเรื่องย้อนอดีต	ตัดต่อสัมพันธ์กัน	รูปแบบนิยม
The Bourne Ultimatum	ลำดับต่อเนื่องตามเนื้อหา และลำดับเวลา	ภาพยนตร์แอ็คชั่น	ตัดสลับเหตุการณ์ และเล่าเรื่องย้อนอดีต	ไม่สัมพันธ์ทั้งการแสดง ทิศทาง และการเชื่อมต่อ ฉาก	รูปแบบนิยม
Slumdog Millionaire	ลำดับไม่ต่อเนื่อง	ภาพยนตร์ชีวิต	ตัดสลับเหตุการณ์ และเล่าเรื่องย้อนอดีต	ตัดต่อสัมพันธ์ และขัด แย้งกัน	รูปแบบนิยม

โดยสรุปการลำดับภาพจะต้องคำนึงถึง 4 หลักการสำคัญ คือการลำดับภาพกับความต่อเนื่อง การลำดับภาพกับประเภทของภาพยนตร์ รูปแบบการเล่าเรื่องที่เหมาะสมกับแนวคิด และการลำดับภาพกับความสัมพันธ์ ทั้ง 4 หลักการนี้จะป็นเครื่องกำหนดรูปแบบของการลำดับภาพที่เหมาะสมกับเนื้อหา และส่งผลทางอารมณ์ตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี การศึกษาทำความเข้าใจในประเด็นของเรื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะกำหนดทิศทางในการสร้างสรรค์ การลำดับภาพโดยผ่านความสัมพันธ์ของ 4 หลักการเบื้องต้น ซึ่งในรายละเอียดจะมีความแตกต่างกันอย่างไรขึ้นอยู่กับการใช้ศิลปะในการลำดับภาพที่มีความเฉพาะตัวของผู้สร้างสรรค์ เพราะการลำดับภาพจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์โดยขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- จิราวุธ วารินทร์. 2553 เทคนิคการตัดต่อด้วยโปรแกรม final cut pro. กรุงเทพฯ : ชิมพลิฟาย.
- บรรจง โกศลวัฒน์. 2529 “การถ่ายทำและการผลิตภาพยนตร์” ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาพนิ่งและภาพยนตร์ หน่วยที่ 12. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.
- พูนศักดิ์ ฐนพันธ์พาณิช. 2552 คู่มือการใช้งาน Adobe Premiere Pro CS3. กรุงเทพฯ : เอส.พี.ซี.บุ๊คส์.
- รักสานต์ วิวัฒน์สินอุดม. 2545. นักสร้าง สร้างหนัง หนังสือ. โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักสานต์ วิวัฒน์สินอุดม. 2530. หนังสือกับความต่อเนื่อง. ภาควิชานิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- วาจิมล เดชเกตุ. 2551. “การตัดต่อภาพยนตร์” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้นหน่วยที่ 13. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2530. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์และการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2532. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาผลิตภาพยนตร์ขั้นสูง หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2551. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาทฤษฎีและการวิจารณ์ภาพยนตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 1-8. และหน่วยที่ 9-15 พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์.
- Christopher Kenworthy. 2009 **Master Shots 100 Advanced camera technique to get an expensive look on your low-budget movie.** USA. Michael Wiese productions.
- David Cheshire. 1979. **The book of Movie Photography The complete guide to better movie making.** Ebury press.
- Gael Chandler. 2004. **Cut by Cut Editing your film or video.** USA. Michael Wiese productions.
- Gael Chandler. 2009. **Film Editing Great cuts every Filmmaker and Movie lover mustknow.** USA. Michael Wiese Productions.
- Jeremy Vineyard. 2008. **Setting up your Shots Great camera moves every filmmaker Should know.** USA. Michael Wiese productions.
- Karen Pearlman. 2009. **Cutting Rhythms shaping the film edit.** Focal Press.
- Ken DancyGer. 2000. **The technique of film and video editing : History,Theory,and Practice.** Focal Press.
- Roy Thompson. 2009. Christopher J.Bowen . **Grammar of the edit.** Focal Press.
- Steven Bernstein. 1988. **The technique of film production.** London&Boston. Focal Press.
- Steven d.katz. 1991. **Film directing Shot by shot : Visualizing from Concept to Screen.** USA. Michael Wiese Productions.